

Jósika Miklós regényíró - Torda szülötte

Jósika Miklós, *branyicskai báró* (Torda, 1794. április 28. – Drezda, 1865. február 27.) író, újságíró, a magyar romantikus regény megteremtője. Unokaöccse Jósika Kálmán.

Életpályája

Báró Jósika Miklós és Lázár Eleonóra fia. Anyját hároméves korában elvesztette, apai nagyanyjához, Bornemissza Annához került, aki nevelte is. Gyermekévei magányosan teltek. 1804-től a kolozsvári konviktusban, különféle nevelők vezetésével tanult. Legnagyobb hatással Leonir Dubignon d'Armand francia ezredes volt rá. Elvégezte a jogakadémiát, ahol a klasszikus irodalmárok műveivel ismerkedett meg.

1811-től önkéntes katona lett a Savoyai Jenő dragonos ezredben, és Szászországban, 1812-ben Galíciában, 1813-1814-ben Itáliában élt. Részt vett a franciák elleni hadjáratban, a Mincio melletti ütközetben kitüntette magát, 1814. február 8-án a csatatéren főhadnaggyá, március 18-án pedig a Coloredo gyalogezrednél kapitánnyá nevezték ki. Néhány hétre Erdélybe utazott; ahol visszatértekor párbaja volt, melynek nyoma mindig meglátszott arcán.

1815-ben részt vett a franciaországi hadjáratban és eközben megismerkedett a párizsi élettel, irodalommal és művészettel. 1816-tól 1818-ig Bécsben állomásozott; 1817-ben eljegyezte Kállay Leo leányát, Erzsébetet, akit 1818-ban kilépvén a katonaságtól, nőül vett. Azután részben Szabolcs vármegyében Napkoron, apja birtokán, másrészt Erdélyben visszavonulva irodalmi tanulmányainak és költői álmodozásainak élt. 1831-ben járt először Pesten. Szerencsétlen házasságát, miután áttért a református hitre és Szurdukra költözött, 1834 nyarán felbontotta.

Erdély közéletében 1834-ben kezdett szerepelni, az ottani országgyűlésen félénken és tartózkodva bár, de határozott szabadelvű irányban lépett föl a megtámadott közvélemény védelmére. Természeti félénkségével és túlzott szerénységével maga sem érezte magát igazán közéleti szereplésre hivatottnak, egészen az irodalomnak kezdett élni, s azontúl Pestre tette át lakását és csak a nyarakat töltötte a Szamos menti, regényes fekvésű Szilágy megyei Szurdukon, a szép természeti környezetben keresve képeket és lelkesülést regényei számára. Példaképe Wesselényi Miklós volt, őt követve birtokain elengedte a robotot és a dézsma nagy részét.

Bajza, s Vörösmarty buzdítása bírta rá, hogy erdélyi mágnás rokonai s barátai ellenzése dacára fellépjen *Abafi* című regényével, kétségkívül egyik legjobb művével, melyről a *Figyelmezőnek* bírálója Szontagh Gusztáv, elragadtatva az újdonság erejétől jónak látta bírálatát e szavakkal kezdeni: «*Uraim, le a kalapokkal!*» Művét mind a kritika, mind a közönség lelkesedéssel fogadta. (A regény a 16. században, Báthory Zsigmond korában játszódik.) Ezután évekig az Athenaeum folyóirat munkatársa volt. Termékeny író volt, későbbi műveiben még inkább jellemzőek a romantikus túlzások.

A Magyar Tudományos Akadémia 1836. szeptember 10-én az igazgató tanács tagjává, (1843. október 7-én tiszteletivé), a Kisfaludy Társaság létrejöttkor (1836. november 12.) tagjává, 1840. február 1-jén igazgatójává, s 1841. október 12-én első elnökévé (1845. január 28-án másodikban) választotta.

Pesti tartózkodása alatt 1836-ban megismerkedett báró Podmaniczky Júliával, akivel tíz évig járt jegyben, és akit csak 1847 augusztusban, miután válópere véget ért, vehetett nőül.

Mint Közép-Szolnok követe 1848-ban részt vett az erdélyi országgyűlésen és a július 2-án megnyílt első képviseleti országgyűlésre mint a főrendiház tagja Pesten jelent meg; később beválasztották az Országos Honvédelmi Bizottmányba, s a kormányt ebben a minőségben Debrecenbe, Szegedre, s Aradra is követte. Kossuth Lajos kormányzósága idején a kegyelmezési legfőbb törvényszék tagjává nevezték ki.

A világosi gyásnapok után nejével együtt Lippán bujdosott, itt váltak el egymástól. Jósika rábeszélte nejét, hogy a menekülés megkönnyebbítése végett külön-külön menjenek külföldre. Találkozóhelyül Lipcsét jelölték meg, kerülő utakon bolyongva jutottak el oda. Jósika előbb érkezett meg mint felesége, s álruhában, mint angol molnár, idegen név alatt bujdosott a városban, ahol a gyanakvó osztrák hatóságok folytonosan zaklatták. Néhány napi tartózkodás után kiutasították a városból anélkül, hogy nejével találkozott volna. Nem akart a hatósággal ellenkezni, összeszedte csekély poggyászát és gyalog indult el Lipcséből, maga sem tudta hova. A város határában találkozott nejével, aki sok veszély leküzdése után éppen akkor ért a város falai alá. Egy ideig Turingiában húzódtak meg Bülow bárónőnél és itt határozták el, hogy Brüsszelbe mennek.

1850. január 5-én őt is megidézte a rendkívüli hadi törvényszék és mint felségsértőre s lázadóra kimondta a halálos ítéletet; Pesten 1851-ben az Új épület mögötti téren ezt rajta s 35 társán in effigie végre is hajtották. A sok szenvedéstől megtört Jósikát búskomorság fogta el. Érzéketlen lett minden iránt. Hazája jövője felől sötét sejtések gyötörték és elrabolták minden nyugalma. Brüsszelbe érkezésükkor még mintegy kétezer forintnyi vagyonkájuk volt. Magyarországi birtokaikat a hadi törvényszék lefoglalta, rokonaikkal nem érintkezhetek, s így senkijük sem volt, akitől segítséget várhattak. Neje csipkeüzlete mellett, németre fordította férje regényeit és azoknak kiadót szerzett; később Jósika regényeit is kiadhatták névtelenül és így mindez idővel gondtalan anyagi életet biztosított számukra.

Pár év után elérte legforróbb vágyát: házat építtetett Brüsszelben, körülötte kis kertet rendezett be, s mindent úgy, amint azt egykor a szurdoki lakban látta. Újra feltámadt boldogságukat Jósika betegeskedése zavarta meg. 1859-ben Jósika vezetése alatt központi irodát állítottak fel az emigránsok számára, hogy minden világlappal érintkezve, folyton napi kérdéssé tegye a magyar ügyet és tartsa iránta ébren az érdeklődést; november 1-jén kezdte meg működését; Jósika e tárgyban 130 levélnél többet váltott Kossuthal. Az élénk működés azonban 1861 májusában a pénzhányon akadt fenn. Az ekkor már Európa-szerte népszerű író hetven év terhe alatt roskadozni kezdett. Lelke, szelleme erős volt még mindig, de a teste kimerült a folytonos küzdelemben. Csak rövid ideig laktak az új otthonban. Jósika betegsége miatt az enyhébb éghajlatú Drezdába költöztek át. Itt érte Jósikát az a csapás, hogy magyarországi kiadói minden alapos ok nélkül felmondták szerződéseit. Kis tőkéje hamar felemésződött és kénytelen volt brüsszeli házat eladni, hogy megélhessen.

Jósika betegeskedése napról-napra súlyosbodott; hasztalan volt neje önfeláldozó ápolása: a kór pusztító erejével nem tudott versenyezni a hitves szeretete.

Kép: Jósika Miklós báró sírja Kolozsvárott, a Házsongárdi temetőben.

Jósika 1865. február 27-én meghalt. A Magyar Tudományos Akadémiában Greguss Ágost titkár tartott felette 1866. február 6-án, a Kisfaludy Társaságban pedig Jókai Mór 1867. február 5-én emlékbeszédet. A Kisfaludy Társaság 1888. február 1-jén elhatározta arcképének megfestését, amit Ábrányi Lajos teljesített. 1894. május 5-én pedig megünnepelték születésének százéves évfordulóját, mely alkalomból a Stróbl Alajos által közadakozásból készített mellszobrát leleplezték és Gyulai Pál elnök megnyitó beszédet tartott, Tóth Lőrinc a társaság tagja olvasott fel bővebb emlékezéseket, Endrődy Sándor pedig az alkalomhoz illő költeményt. A társaságnak azt a szándékát, hogy hamvait és utána elhalt nejét külföldről hazaszállíttassa, megelőzte Jósika Samu bárónak kegyelete, aki Jósikának egyik unokáját bírta hitvesül és aki a hamvakat a drezdai sírkertből saját költségén hazahozatta, s a kolozsvári temetőben 1894. április 25-én elhelyeztette.

Jósika Miklós *Összes műveinek* kiadására 1901-1911 közt került sor Radics Ferenc által. 1960-ban Wéber Antal bevezetőjével kiadták *Abafi és II. Rákóczi Ferenc* című regényeit. Emlékirata 1977-ben jelent meg Győri János gondozásában. Tíz évvel később *Idegen, de szabad hazában* címmel bevezetéssel adta közre Kokas Károly és Szajbély Mihály Jósika leveleit (1988, levelei, emlékalbuma).

Forrás: https://hu.wikipedia.org/wiki/Jósika_Miklós